

Tilburg University

Het vergeten feestje van de WOB

Prins, J.E.J.

Published in:
Nederlands Juristenblad

Publication date:
2005

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
Prins, J. E. J. (2005). Het vergeten feestje van de WOB. *Nederlands Juristenblad*, 80(27), 1385-1385.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Het vergeten feestje van de Wob

Vijfentwintig jaar trouwe dienst of echtelijke trouw is vaak reden voor feest of op z'n minst een moment om bij stil te staan. Ook 'jubilerende' wetgeving mag zich soms op een symposium, bundel of andere vorm van aandacht verheugen. Dit alles lijkt de Wet openbaarheid van bestuur niet gegeven. Het is 25 jaar geleden dat het staatsrechtelijk beginsel van openbaarheid in onze wetgeving werd neergelegd en daarmee een voor de democratische rechtsstaat cruciaal uitgangspunt handen en voeten kreeg. Toch, weinigen voelen voor een feestje.

Het kabinet had zich bij het kabinetsbesluit over de implementatiewetgeving voor hergebruik van overheidsinformatie kunnen uitlaten over de toekomst van het openbaarheidsbeginsel. Ze liet het echter aan zich voorbij gaan. De minister van Volksgezondheid ziet ook geen reden het glas te heffen. De wet verhoogt alleen maar de kans dat het publiek meer te weten komt over aantallen ziekenhuisinfecties of besmet vlees en de risico's op de ziekte van Creutzfeldt Jakob. Minister Pechtold nam begin juli niet eens de moeite de 'Wob' een rol te geven in diens democratische vernieuwingsagenda. Op enkele feestgangers of kritische toeschouwers na, lijken wetenschappers, pers en burgers de jarige Wob te zijn vergeten. Alleen GroenLinks had een presentje. In de eerder deze maand gepresenteerde notitie 'Open de oester' komt de partij met een vijftal aanbevelingen om de wet nieuw leven in te blazen.

Alhoewel de Wob een in potentie belangrijk en krachtig instrument is voor transparantie van en controle op het overheidshandelen, leidt de wet een nogal triest bestaan. Wie de moeite neemt de ingewikkelde procedure in te gaan, ziet zich geconfronteerd met een geringe kans op succes (in eerste instantie wordt slechts 15% van de Wob-verzoeken gehonoreerd). Verder bleek in 2003 uit de wetsevaluatie dat wettelijke termijnen regelmatig worden overschreden, bepaalde begrippen veel meningsverschillen opleveren en 'mega-verzoeken' een groot beslag leggen op de ambtelijke organisatie. De interpretatie van deze problemen verschilt sterk. Verstrekkers van overheidsinformatie spreken over te weinig capaciteit en verkeerd gebruik; de actieve gebruikers houden het op onwil en manipulatie. Het problematische bestaan van de Wob is overigens niet onopgemerkt gebleven. Diverse commissies en onderzoekers hebben zich over de toekomst van de wet gebogen. En vrijwel unaniem concluderen ze dat de wet op de helling moet. Maar de adviezen van de Commissie Grondrechten in het digitale tijdperk, de Commissie Wallage, de Commissie Scheltema, alsmede de wetsevaluaties en de dissertatie van Daalder ten spijt: het kabinet lijkt niet van zins de problemen grondig aan te pakken. Het blijft beperkt tot goedbedoelde initiatieven, zoals die van het ministerie van V&W om ingewilligde Wob-verzoeken ook via Internet openbaar te maken.

Deze houding is op z'n zachtst gezegd opmerkelijk. In zowel het Hoofdlijnenakkoord als de recente 'Democratische vernieuwingsagenda' zijn 'burgerparticipatie door het nemen van verantwoordelijkheid' en 'transparantie' gebombardeerd tot sleutelbegrippen van het kabinetsbeleid. Van de eigen overheid verwacht het kabinet dat ze burgers dan ook meer ruimte geeft om die eigen verantwoordelijkheid in te vullen. Minister Pechtold maakt 'uitbreiding van de mogelijkheden van de actieve participatieve burger om invulling te geven aan zijn positie als citizen' zelfs tot een van de twee centrale lijnen van zijn nieuwe beleid. Een blik op de aanbevelingen van de hiervoor genoemde rapporten laat zien dat de mogelijkheden om de Wob bij het realiseren van deze ambities in te zetten voor het oprapen liggen. Maar het kabinet zet liever in op modieuze kreten als 'citoyen' en 'toeschouwersdemocratie', in combinatie met riskante initiatieven als een burgerforum en een conventie om de groeiende afstand tussen kiezer en gekozene, het gebrek aan vertrouwen en de vertekende beeldvorming te keren. Dat is triest, want zonder wederzijds vertrouwen in het functioneren van de handen en voeten die we aan het fundamentele beginsel van openbaarheid hebben gegeven, blijven burgers en organisaties het gevoel hebben door de overheid buiten spel te zijn gezet en blijft het beginsel van openbaarheid een ziek kasplantje in plaats van een vitaal instrument in een actieve democratie. Natuurlijk, in elk wettelijk stelsel van openbaarheid van bestuur zal een conflictueus terrein blijven bestaan: niet alle informatie zal de overheid kunnen delen met de burger, en niet in alle gevallen zal de burger daarmee genoeg nemen. Echter de mate van conflict kan aanzienlijk worden beheerst. Maar dat vereist wel een grondige investering in de jubilerende wet.

Het vereist een wet die beter recht doet aan deze tijdgeest: een algemene wet op toegang, toegankelijkheid en gebruik van overheidsinformatie. Openbaarheid als vorm van publieke dienstverlening, waarvan de kwaliteit het overheidsimago mede bepaalt. Daarmee gaat het niet noodzakelijkerwijs alleen om andersoortige beslissingen over openbaarheid, maar (ook) om het sturen van verwachtingen over de informatieverstrekking. Zo moet er actief inzicht zijn in het verloop van een procedure. Verder moeten zaken die tegenstrijdige verwachtingen oproepen (zoals hoorzittingsprocedures) anders worden ingericht. En dit alles dient te worden gecombineerd met meer aandacht voor actieve openbaarheid. Een belangrijke stimulans hiervoor is gelegen in het meervoudige effect: niet alleen vermindert actieve openbaarheid de druk die Wob-verzoeken op overheidsorganisaties leggen, zij draagt ook bij aan een beter overheidsimago en vermindert daarmee de neiging om informatieverzoeken via de juridische, voor beide partijen tijdrovende weg van de Wob te beantwoorden. De investering zal deels zijn terug te verdienen doordat men minder vaak reactief moet handelen bij omvangrijke informatieverzoeken. Kortom: kabinet, neem de toekomst van de Wob langs deze lijnen ter hand en wie weet wordt het bij het 30- of 40-jarig jubileum dan een gezellig feestje.

Corien Prins